

**Dit is een voorpublicatie. Kijk voor meer informatie op
www.miralovesbooks.com**

ISBN: 978-90-822882-0-9
ISBN: 978-90-822882-1-6 (e-boek)
NUR: 624

Marianne Miltenburg

**EN TOEN, EN TOEN... EN
TOEN...**

Schrijvershandleiding voor (jonge) beginnende schrijvers

En toen, en toen... en toen...

is een uitgave van Mira Loves Books, Woerden

WWW.MIRALOVESBOOKS.COM

Copyright © 2014 Marianne Miltenburg en Mira Loves Books

Auteur & tekstredactie: Marianne Miltenburg

www.textwrite.nl

Omslag & illustraties: Raymond Zachariasse |

www.raymondzachariasse.nl

Foto auteur: Fototeam KenM Nieuwegein

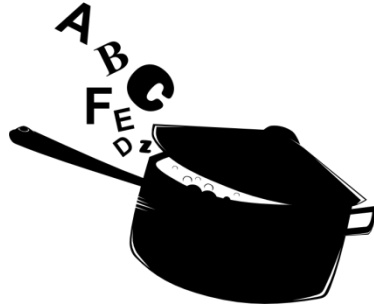
Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorwoord

SCHRIJVEN IS ALS KOKEN...

Je loopt al een tijdje rond met het idee een boek te gaan schrijven. Er zit een verhaal in je hoofd dat je met de buitenwereld wilt delen, maar *hoe* vertel je het?

Schrijven is een ambacht. Zoals een kok smaken in een gerecht in balans moet houden, brengt een schrijver een tekst in evenwicht met 'schrijfingrediënten'. Waar een kok aan de hand van een recept te werk gaat, doet de schrijver dat met de plot.

Voor alle genres is natuurlijk fantasie heel belangrijk. Helaas kan ik je geen lijstjes geven met ingrediënten voor thrillers, griezelboeken, detectives, enzovoort.

Wel dit: Ben je van plan een boek te schrijven over iets dat lang geleden gebeurde, dan hoef ik je niet te vertellen dat je ervoor moet waken geen zaken aan te voeren die in die tijd nog niet bestonden. Dus laat niemand in een trein stappen als je verhaal in 1800 speelt (eerste spoorlijn werd in Nederland in 1839 aangelegd!) en voer geen mobieltje op als je verhaal speelt in de jaren 70 van de vorige eeuw.

Voor een thriller ligt de klemtoon meer op actie en gevaar, en in een sciencefictionverhaal neem je een sprong in de toekomst met veel onbestaande technische snufjes. In een detectiveverhaal heb je het dan weer over een misdaad, een speurder en een oplossing, en voor een humoristisch verhaal is het een voorwaarde dat je daarin zelden iemand laat lachen; de tekst moet lachen opwekken.

Met dit boekje wil ik je een beetje houvast bieden voor zaken die bij het schrijven van een boek aan de orde zouden moeten komen – of juist niet.

Omdat ik zelf vooral jeugdboeken schrijf en blij verrast was toen ik erachter kwam hoeveel jongeren schrijver willen worden, richt ik me met dit boekje in mijn voorbeelden vooral tot de jeugd, maar eigenlijk hebben alle schrijvers in spe tussen 12 en pakweg 92 er iets aan!

Dus iedereen die een beetje talent heeft en bereid is er de nodige moeite voor te doen, kan schrijven!

Marianne Miltenburg

*In deze voorpublicatie vind je een beknopte inhoud van het boek **'En toen, en toen..., en toen...'** met een aantal schrijfoefeningen om je vast wat op te warmen en aan het schrijven te krijgen.*

JE VERHAAL BEGINT MET EEN IDEE

Dat eerste idee voor een verhaal dat in je hoofd is ontstaan, is meer en meer gaan groeien en voelt nu als een ei dat gelegd moet worden.

Als je favoriete boeken griezelboeken zijn, heb je nu misschien een plan om zelf aan een horrorverhaal te beginnen.

Heb je meer met romantiek, dan zit er ongetwijfeld een liefdesavontuur in je hoofd.

Schrijf in ieder geval wat je zelf zou willen lezen!

Vertel het verhaal zoals je het je beste vriend zou vertellen. Als je dat in je achterhoofd houdt, voldoet het automatisch al aan een van de belangrijkste ingrediënten: spanning. Anders zou je het niet vertellen, aan je beste vriend.

Je schrijft je verhaal dus niet voor jezelf, maar voor die vriend, de lezer.

Een (jeugd)roman heeft een onderwerp – een thema – en bevat een begin, een midden en een eind. Samen vormen ze de plot; de kern van het verhaal. Dat klinkt heel logisch, maar pak maar eens een roman uit de boekenkast en probeer te ontdekken waar ongeveer het begin eindigt en het middenstuk begint. En hoe lang is het eigenlijke einde? Een, twee hoofdstukken? Wat is het thema (het onderwerp)? Verliefdheid? Vakantie? Een historische gebeurtenis?

Het kan ook zijn dat er – behalve een hoofdonderwerp – een kleiner verhaaltje over een ander onderwerp doorheen geweven is, ‘een tweede laag’. Daar kom ik later op terug.

Voor je begint te schrijven is het heel nuttig om een paar vellen papier te pakken en op elk papier een woord, een zin – een ingrediënt – te schrijven dat nodig is om dit ‘recept’ te laten lukken.

- Wat wordt de kern van het verhaal, de *plot*? (de ketting van gebeurtenissen).
- Waar speelt het zich af? *Locatie*.
- In hoeveel *tijd* speelt het zich af? Uren, dagen, weken?
- Wat wordt het *thema*? Zit er een boodschap voor de lezer in? (meestal ontdek je dit pas aan het eind van je verhaal)
- Wie is de *hoofdpersoon*?

Denk vervolgens goed na over welke vorm van schrijven je gaat kiezen; wie vertelt het verhaal (het vertelperspectief)?

Een mogelijkheid is de ‘ik-figuur’ die in verleden tijd of tegenwoordige tijd vertelt. Weet dan dat dit de moeilijkste vorm is.

Makkelijker toe te passen is de meest toegepaste vorm van de onzichtbare personale verteller (iemand die het verhaal als het ware aan je vertelt) die in de verleden tijd een geschiedenis weergeeft.

Het gaat bij het schrijven van een verhaal om de aanloop, het hoogtepunt en de afwikkeling. Een stap-voor-stapopzet kan hierbij handig zijn.

Maak per hoofdstuk een kort schema en schrijf daarin wat dit hoofdstuk aan het verhaal moet toevoegen.

Personages

Heel belangrijk! Wie is de hoofdfiguur in je verhaal en wie de bijpersoon of bijpersonen? Even uitgaande van een jongen: is hij

dik of dun? Hoe is zijn haarkleur en de kleur van zijn ogen? Hoe ziet zijn huis eruit en waar staat het? Heeft je hoofdpersoon een hobby? Een hond of kat? Een beroep of baantje buiten school? Volgt hij of zij een bijzondere opleiding?

Soms kan het schrijven zo lekker gaan dat een personage met het verhaal op de loop gaat; deze duwt door zijn karaktertrekken het verhaal een andere kant op dan jij in je hoofd had en dat is een goede ontwikkeling! Nu moet jij dus je verhaal aan het personage aanpassen óf je hoofdpersoon moet iemand anders worden. Je moet er immers voor uitkijken dat je hoofdpersoon handelingen gaat verrichten die niet bij zijn of haar karakter passen.

Emoties

Bij personages horen emoties. Emoties worden het mooist beschreven vanuit de hoofdpersoon. Niet vanuit de verteller, dan wordt het zo stijfjes en onnatuurlijk. Daarbij moet je proberen die emoties niet te vertellen, maar ze te laten zien.

Voorbeeld:

Jolien was blij haar moeder weer te zien. Blijer dan ze verwacht had. Dit kun je beeldender weergeven: Jolien omknelde haar moeders hals. Waar kwam dat tranerige gevoel in haar keel ineens vandaan?

Eigenlijk is het zo dat een dialoog de emotie verzwakt. Laat hem zien! Dus niet: *'Ik ben woest op je!'* maar: *Ze balde haar vuisten.*

Sfeer

Sfeer is de beschrijving van de achtergrond waarin zich het verhaal afspeelt. Want al is je verhaal nog zo spannend en klopt alles wat je vertelt, zonder beschrijving van een bepaald huis, gebouw, een plek in de open lucht, wordt het niet leesbaar.

Schrijfoefening:

Schrijf een scène van een halve pagina, die begint met 'Langzaam werd de deur van haar kamer geopend'. De tweede zin begint met de naam van je hoofdpersoneage en de een na laatste begint met 'Toen ineens...', gevolgd door een korte slotzin.

Nog een onmisbaar ingrediënt is het conflict

Een conflict in een boek is wanneer de hoofdpersoon te maken krijgt met een probleem. Tegen het einde van het verhaal wordt het probleem meestal opgelost.

Een conflict kan van alles zijn, maar meestal komt het erop neer dat de vraag wordt gesteld wie of wat je hoofdpersoon tegenwerkt. Zelfs iets in de gedachten van de hoofdpersoon, of iets wat het evenwicht verstoort in een alledaagse situatie. Een soort dominosteen die omvalt en voor een aaneenschakeling van gebeurtenissen zorgt. Een jongen fietst 's ochtends naar school en wordt onderweg aangereden door een auto; een meisje haalt op een dag met haar ouders een hondje uit het asiel en onderweg ontsnapt dat dier.

In beide genoemde gevallen geldt dat er een reeks van voorvallen volgt. Zodra het conflict vorm begint te krijgen, stijgt de spanning al. Op het hoogtepunt van het conflict moet dan de oplossing komen.

Dus: een conflict wordt gevormd door een hoofdpersoon die in een onverwachte situatie komt; die botst met iets anders. Of een ander personage dat iets anders wil dan de hoofdfiguur, zodat hij een keuze moet maken. Maar een conflict kan ook ontstaan doordat het hoofdpersoneage ineens te maken krijgt met

schuldgevoel, angst of zorgen. Kortom, je hoofdpersonages krijgt met obstakels te maken die de spanning opvoeren.

Zonder een conflict kabbelt een verhaal van begin naar eind en creëer je geen spanning. Veel beginnende schrijvers beseffen niet hoe belangrijk zo'n conflict is.

Dialoog

Dialoog is datgene wat in de tekst 'gezegd' wordt; wanneer personages met elkaar praten. Met een dialoog breng je niet alleen de personages tot leven, maar maak je tegelijk gebeurtenissen levendiger. Een dialoog gaat ook vaak samen met een handeling. Met een dialoog kun je iemand typeren; laten zien hoe iemand denkt en voelt. Hoe iemands karakter is, kan bijna niet beter worden uitgedrukt dan in de dialoog. Schrijf de 'gesproken' woorden op zo'n manier dat ze passen bij het personage. Maak ze zo echt mogelijk.

Vergelijk hiervoor deze woorden eens; ze betekenen hetzelfde, maar worden door verschillende personen uitgesproken. Je kunt er een type, leeftijd, gezag en afkomst uit afleiden:

Ja – Yep – Echt wel!

Absoluut niet – Ja, dag! – Ja, duh!

Wat een geweldige idee! – Cool, man! – Helemaal toppie!

Dat wil ik niet hebben – Ben je niet wijs of zo?

Alles goed met u? – Hoe gaat ie?

Dat is mooi! – Sow!

Je zult in het begin gauw geneigd zijn een gesprek veertig zinnen te laten duren, terwijl dat misschien wel in vijf kan. Ook zul je erop moeten letten dat boekentaal geen spreektaal is. Dus schrijf geen zinnen met daarin termen als 'Ehh...', 'ahum...'. Daarnaast moet je woordjes als 'tja', 'nou' en 'hoor' niet te vaak gebruiken.

AAN DE SLAG...

Probeer voor jezelf een schema te maken wanneer je gaat schrijven. Neem daar zoveel mogelijk vaste tijden voor en houd je daaraan, als het enigszins mogelijk is. Dus heb je met jezelf afgesproken iedere dag om twee uur gedurende een uur te schrijven, doe dat dan ook. Heb je dan eens net geen inspiratie voor je verhaal, laat dan je gedachten stromen en schrijf in het wilde weg. Ga dus vooral door!

Het is alleen aan te raden niet te beginnen voor je de opening goed in je hoofd hebt en natuurlijk de verhaallijn in grove lijnen. Schrijven is een ambacht en ambachten moeten dagelijks beoefend worden om de soepelheid daarin te krijgen en te houden. Je weet nu waarover je wilt schrijven, weet hoe de plot ongeveer gaat worden. Nu is het de kunst om de plot uit te werken rondom de kern (het hart) van het verhaal.

Spanning en spanningsopbouw

Nieuwsgierigheid is een sleutelwoord voor spanning! Spanning in een boek ontstaat als de tekst vragen oproept; de nieuwsgierigheid van de lezer naar het antwoord moet geprikkeld worden. Spanning werkt het best als je in de tekst de lezer antwoord geeft op een bepaalde vraag, maar dan zo dat dat antwoord weer een nieuwe vraag oproept (spanningsboog).

Wacht je te lang met een antwoord, verslapt de spanning en heeft je lezer tegen die tijd zijn aandacht misschien wel verloren.

Schrijfoefening:

Beeld je in dat je een filmcamera in de hand hebt en loop daarmee door je huis. Zoom in op bepaalde plekken; neem goed in je op hoe de dingen eruitzien, voelen, ruiken, fijne en vervelende herinneringen bij je oproepen. Ga dan achter je pc zitten en schrijf op wat je 'filmde'. Misschien kun je er iets van gebruiken om in je verhaal te gebruiken.

Ga ook eens in je eigen boekenkast op zoek naar boeken met filmische scènes.

Schrijfoefening:

Schrijf een kort verhaal volgens de volgende regels:

- Er zijn twee personages die van de ene plek naar de andere gaan. Jij bepaalt wie die personages zijn (twee vriendinnen of vrienden / moeder met kind / kind met stuk speelgoed) en waar ze naartoe gaan.
- Begin met een dialogzin: '...', zegt X. Hij/zij pakt/doet/kijkt (in ieder geval een werkwoord) ...
- Om bij de plaats van bestemming te komen moet gebruik worden gemaakt van een vervoermiddel (bus, tram, trein, bromfiets, kinderwagen...).
- Onderweg doet zich iets onverwachts voor.
- Kijk gewoon hoe dit je afgaat en vooral: wat je zelf van het resultaat vindt. Heb je alle opgegeven regels goed gehanteerd?

Lees alles wat je geschreven hebt regelmatig terug. Komt het over zoals je het bedoeld had of moet je hiervoor andere woorden gebruiken; zinnen verplaatsen?

Probeer de opbouw van de zinnen zoveel mogelijk af te wisselen. Dus niet iedere zin met *Hij...* beginnen. Een voegwoord als 'en' rijgt meestal twee korte zinnen aan elkaar. Kijk eens wat er gebeurt als je 'en' weglaat en van de lange zin twee korte maakt...
Vaart!

Te veel informatie geven over een situatie maakt het verhaal al gauw stijfjes en niet boeiend.

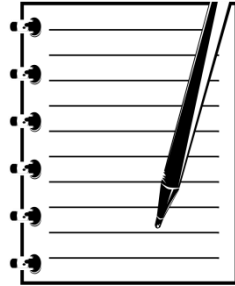
Te veel informatie is bijna even storend als te weinig!

Pas er in ieder geval voor op dat je niet teveel beschrijft.

ALS HET EVEN NIET ZO WIL LUKKEN MET SCHRIJVEN...

Je hebt je pc aangezet en je staart nu naar je beeldscherm.

Je personages lijken verlamd en al ver voor het einde ben je het spoor, dat je nota bene zelf had uitgezet, bijster. Deze momenten kent iedere schrijver: het *writer's block*. Het wil dan soms helpen om jezelf af te vragen wat *jij* wilt dat er gebeurt en delen van je verhaal zo te verschuiven dat het echt kán gebeuren. Eén van de foefjes om jezelf weer aan het schrijven te krijgen, is associëren. Associëren is van het ene woord op het andere komen; de ene gedachte door de andere laten volgen, van de hak op de tak springen.

Associatieoefeningen:

Ook kun je zomaar een woord nemen, het eerste dat in je gedachte komt, en dat in de cirkel schrijven. De cirkel verdeel je in twaalf partjes, waarin je opschrijft waar dat woord je aan doet denken, waarmee je het associeert. Het is niet zo ingewikkeld als het lijkt. Je zult verbaasd staan over je eigen gedachtesprongen! De ene gedachte zal een volgende bij je oproepen. Als je twaalf woorden hebt, ga je de tegenover elkaar liggende partjes met elkaar verbinden en verwerk je deze samen in een zin. Op deze manier krijg je oog voor de waarde van je eigen invallen, gekke gedachtesprongen, hoofd- en bijzaken.

Je kunt ook iemand anders vragen in het wilde weg een paar woorden te roepen waar jij van opschrijft waarmee je het associeert. Je blijft dan doorschrijven tot de ander een nieuw woord noemt.

Schrijven is 'een manier van leven', net als anderen dat doen door middel van pianospelen of landschappen schilderen.

Schrijfoefening:

Een foto in de krant of een ansichtkaartfoto bieden mogelijkheden genoeg om over te schrijven. Probeer je voor te stellen wat de karakters zijn van de personen op de foto, of plaats jezelf in die foto en praat met die mensen. Je kunt ook voor een landschap kiezen waarin je jezelf plaatst, op weg naar iemand. Wie die persoon is en waarom je ernaartoe gaat, ga je in dit verhaal duidelijk maken. Probeer er zo veel mogelijk details zoals geluiden, geuren, gevoelens en eventueel de invloed van het weer in te verwerken. Je kunt het verhaal in de ik-vorm schrijven, of je verwerkt het in een fictieve brief aan iemand.

In plaats van een foto is de tekst van een liedje dat je aanspreekt een mooie mogelijkheid om uit te werken tot een verhaal.

Over de auteur:

Marianne werd geboren in Utrecht, is getrouwd, heeft twee volwassen zonen en een hond. Zij is schrijfcoach; freelance-redacteur; schrijft nieuwe teksten en maakt die van anderen op aanvraag aantrekkelijker en begrijpelijker.

Bibliografie van de auteur:

2001 – *De vloek van Kiekeberend*, uitgeverij Clavis

2010 – vertaling *Zeven Magiërs*, Caro King, uitgeverij

Kluitman/Abimo

2011 – kort verhaal in *Oscar de Turk*, uitgave van Animal

Foundation Platform

2013 – jeugdboek *Verdronken verleden*, uitgeverij aquaZZ,

2013 – twee bijdragen aan gedichtenbundel *Bestemming*,

uitgeverij aquaZZ,

2014 – *Het extra zintuig*, in samenwerking met Tessa van Rossen,

uitgeverij Aspekt.

Op dit moment werkt Marianne in samenwerking met voedingsdeskundige Jessica Young aan een boek over voeding en gezondheid.

Meer over deze auteur is te vinden op www.textwrite.nl.